

Wstęp

Niniejszy tom bibliografii *Gdańsk w literaturze* obejmuje siedemnastowieczne dzieła, w których uwieczniony został literacki obraz miasta. To drugi tom pod względem chronologii opisywanych pozycji, lecz czwarty, jeśli brać pod uwagę kolejność ukazywania się. W roku 2007 ukazał się tom piąty, poświęcony publikacjom z lat 1945–1979, w 2009 tom pierwszy obejmujący swym zakresem najdawniejsze teksty (do roku 1600), a w 2010 tom szósty za lata 1980–1989.

Zamierzeniem twórców bibliografii jest ukazanie różnorodnej literackiej wizji Gdańska w ciągu wieków, od początków piśmiennictwa po współczesność. Z jednej strony bibliografia ma służyć jako pomoc naukowa badaczy, a z drugiej jako swoisty przewodnik po gdańskich lekturach, przeznaczony dla wszystkich zainteresowanych przeszłością i kulturą miasta. Toteż w celu przełamania hermetycznego zapisu bibliograficznego wprowadzono uproszczenia ułatwiające recepcję (skrótowy opis, tłumaczenie obcojęzycznych tytułów, adnotacje uwzględniające rolę Gdańska w tekście).

W siedemnastowiecznej literaturze poświęconej Gdańskowi znalazły odbicia potęga i bogactwo hanzeatyckiego miasta, doskonała organizacja przestrzeni miejskiej oraz wysoki status mieszkańców. Gdańskie emporium wywoływało podziw i uznanie dla gospodarności gdańszczyzan, a zarazem zazdrość oraz oskarżenia o nieuczciwość, chciwość, bezbożność i nieobyčajność. Realistycznym obrazom literackim miejskich obiektów, fortyfikacji i ogrodów towarzyszy wizja Gdańska zaludnionego muzami i bogami olimpijskimi, którzy władają i opiekują się miastem. Uwagę twórców przyciągała również historia grodu wraz z jego mitycznymi początkami, a także herb miasta, skłaniający do podejmowania prób eksplikacji jego symboliki. Wszelakiej aktywności gdańszczyzan towarzyszyła poezja okolicznościowa, uczestnicząc w ich życiu publicznym oraz prywatnym. Utrwalała żal po stracie światłego obywatela, radość z królewskiej wizyty czy emocje podczas publicznych egzekucji. Edmund Kotarski określił to zjawisko terminem instytucjonalnego literackiego reagowania na różne przejawy życia¹.

¹ E. Kotarski: *Gdańska poezja okolicznościowa XVII wieku*. Gdańsk, Instytut Bałtycki, 1993, s. 8, „Seria Pomorzoznawcza”, t. 10.

Drugi tom bibliografii przygotowano, uwzględnivszy założenia przyjęte dla poprzedniego tomu w zakresie układu, kryteriów doboru materiału i schematu opisu. Materiał bibliograficzny został poddany selekcji pod kątem kryterium treści. Do bibliografii włączono druki opisujące Gdańsk, jego architekturę i topografię, przywołujące zarówno doniosłe wydarzenia historyczne związane z miastem, jak i ukazujące codzienne życie gdańszczan. Obok utworów w całości poświęconych Gdańskowi znalazły się również takie, w których miasto stanowi jedynie tło przywoływanych wydarzeń. W bibliografii uwzględniono te pozycje, które oprócz wzmiankowania nazwy zawierały opis miasta. O włączeniu danej pozycji do bibliografii decydowała też jej przynależność do literatury pięknej w szerokim rozumieniu tego terminu. Oprócz niekwestionowanych gatunków literackich w bibliografii znajdują się również utwory należące do pogranicza literacko-naukowego, jak na przykład traktaty chorograficzne i relacje historiograficzne. Nadrzednym wyznacznikiem decydującym o włączeniu pozycji do bibliografii było – jak już wspomniano – kryterium treściowe. Pominięto natomiast rękopisy, pisma urzędowe, akty prawne, dekrety, korespondencję prywatną i urzędową, a także dzieła dedykowane Radzie Miasta, a nie dotyczące Gdańska.

We wszystkich tomach bibliografii obowiązuje układ chronologiczny oparty na roku wydania pierwodruku. Niewielkie odstępstwo stanowią publikacje powstałe w XVII wieku, lecz wydane w późniejszym terminie. Zastosowanie tak rozszerzonej formuły doboru pozwoliło na pełniejsze ujęcie w jednym tomie obrazu siedemnastowiecznego Gdańska w literaturze. W obrębie jednego roku pozycje są uszeregowane alfabetycznie według autorów bądź tytułów (w wypadku utworów anonimowych lub kilku utworów jednego autora wydanych w tym samym roku). Tym zasadom podporządkowane są wszystkie pozycje bibliograficzne, bez względu na samoistność wydawniczą. Osobny opis ma zarówno wielotomowe dzieło, jak i pojedynczy utwór wchodzący w skład większej wydawniczo całości. Prawie wszystkie pozycje zostały opracowane z autopsji. Jedynie w kilku wypadkach, kiedy dotarcie do tekstu źródłowego okazało się niemożliwe, adnotację i opis bibliograficzny sporządzono na podstawie opublikowanych katalogów oraz dostępnych opracowań krytycznoliterackich. Takie pozycje w bibliografii oznaczono gwiazdką poprzedzającą tytuł utworu.

Wstęp

Pozycje bibliograficzne zostały opracowane zgodnie z uproszczoną normą opisu bibliograficznego dla starych druków (PN-N-01152-8:1994).

Ujednolicony schemat opisu bibliograficznego zawiera:

- tytułaturę – nazwisko, imię autora (wraz z latami życia), tytuł utworu, dodatki do tytułu wraz z oznaczeniem odpowiedzialności, oznaczenie gatunku literackiego, miejsce, nazwę wydawcy i rok wydania, strony, na których znajduje się utwór, ewentualnie tytuł i numer serii;

- historię kolejnych wydań;

- przekłady na inne języki;

- datowanie, jeśli nie pokrywa się z pierwodrukiem;

- adnotację zawierającą krótką informację o autorze i związane streszczenie całego utworu z wyszczególnieniem roli Gdańska w tekście;

- najważniejsze opracowania w wyborze ułożone w porządku chronologicznym;

- dodatkowe uwagi;

- inicjały opracowującego.

W nielicznych wypadkach, jeśli dotarcie do informacji o autorze, kolejnych wydaniach, przekładach czy opracowaniach krytycznych okazało się niemożliwe, opisy zostały ograniczone jedynie do tytułatury i adnotacji. Jeśli zachodziła potrzeba uzupełnienia adnotacji informacjami spoza tekstu, podawano je w nawiasach kwadratowych.

O niezwykłości grodu nad Motławą zaświadcza poświęcona mu literatura piękna. Każdy wers, niezależnie od tego czy pochlebny, czy też krytyczny, oddaje fenomen siedemnastowiecznego Gdańska. Zapraszam wszystkich do samodzielnego odczytania literackiej wizji miasta i zachęcam do korzystania z bibliografii jako przewodnika podczas wędrówki po gdańskich toposach.

Zofia Tylewska-Ostrowska